

યુનિટ 7	પ્રાયોગિક વર્ગીકરણ
------------	--------------------

- 7.0 ઉદ્દેશો
- 7.1 પ્રસ્તાવના
- 7.2 સરળ સંયોજન
- 7.3 બહુવિધ સંયોજન
 - 7.3.1 સામાજિક શાસ્ત્રોના ઉદાહરણો
 - 7.3.2 વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના ઉદાહરણો
 - 7.3.3 માનવ વિદ્યાના ઉદાહરણો
- 7.4 અગ્રતા શ્રેણી (Order)
 - 7.4.1 અગ્રતાક્રમ સારણી
 - 7.4.2 અગ્રતાક્રમ નોંધની શ્રેણી
- 7.5 અંકોની અગ્રતા નિર્ધારિત કરવા માટેના ઉપાયો/માર્ગો
 - 7.5.1 વર્ગિકમાં શૂન્યોના અંક દ્વારા
 - 7.5.2 અમૂર્ત કરતા મૂર્તની પસંદગી
- 7.6 માનક પેટાવિભાગ માટે અગ્રતાક્રમ સારણી
- 7.7 સારાંશ
- 7.8 તમારી પ્રગતિ ચકાસોના ઉત્તરો
- 7.9 સંદર્ભો અને વિશેષ વાંચન

7.0 ઉદ્દેશો

આપણે આગળના અભ્યાસમાં ડ્યુઈ દશાંશ પદ્ધતિની ૧૮મી આવૃત્તિ પ્રમાણે વિવિધ વિષયોના મુખ્ય વર્ગિક કેવી રીતે આપી શકાય તેનો વિસ્તૃત અભ્યાસ કરેલ છે. હવે આ એકમમાં જ્યારે એક કરતા વધારે વિષયોને સમાવતા ગ્રંથ કે આપ્યા માટે મિશ્રિત વર્ગિક બનાવવાની જરૂર પડે છે તેની વિસ્તૃત સમજ આપવામાં આવેલી છે કે જેથી બહુવિધ સંયોજનો ખૂબ જ સારી રીતે સમજી શકાય અને પ્રાયોગિક રીતે વર્ગિક બનાવી શકાય.

આ એકમના અભ્યાસના હેતુઓ નીચે મુજબ છે

૧. એક કરતા વધારે વિષયના સંયોજનને પ્રાયોગિક વર્ગીકરણ વિષેની સમજ આપવી.
૨. બે વિષયોના સંયોજનથી બનતા વર્ગિકમાં સારણીના અગ્રતાક્રમના અભ્યાસ દ્વારા વર્ગિક બનાવવા વિશેની સમજ આપવી.
૩. બે વર્ગિકોના સંયોજન માટે વર્ગિક સાથે આપેલી નોંધોને લાગુ પાડવા અને અર્થઘટન વિશેની સમજ મેળવી પૂર્ણ વર્ગિકની રચના અને સંયોજનનો અભ્યાસ કરવો.

આપણે આગળના યુનિટ 5 અને 6 માં ડ્યુઈ દર્શાંશ પદ્ધતિની ૧૯મી આવૃત્તિ પ્રમાણે વિવિધ વિષયોના મુખ્ય વર્ગીક સારણીઓ અને અનુસૂચિની મદદથી કેવી રીતે આપી શકાય તેનો વિસ્તૃત અભ્યાસ કરેલ છે. તેમજ આ પ્રકરણોમાં વિવિધ વિષયોના વર્ગીક બનાવવામાં ઉપયોગી નિયમોની સમજ કેળવેલ છે જ્યારે હવે આ એકમમાં જ્યારે એક કરતા વધારે વિષયોને સમાવતા ગ્રંથ કે આખ્યા માટે મિશ્રિત વર્ગીક બનાવવાનો હોય ત્યારે પ્રથમ મુખ્ય વિષયને કેવી રીતે નક્કી કરી શકાય અને આવા બહુવિધ સંયોજન કેવી રીતે બનાવી શકાય તેની વિસ્તૃત સમજ આ એકમથી મેળવીશું. આપણે જાણીએ છીએ કે જ્ઞાન વિશ્વ એ સતત વિસ્તરતી શાખા છે અને વિશ્વમાં થતા અવનવા સંશોધનને કારણે જ્ઞાનવિશ્વમાં નવાનવા વિષયોનો ઉમેરો થતો જાય છે. આવા નવા વિષયો ક્યારેક એક કરતા વધારે વિષયોના સંયોજનના કારણે અસ્તિત્વમાં આવતા હોય છે. આવા એક કરતા વધારે વિષયો પર જ જ્યારે કોઈ ગ્રંથ આપની સમક્ષ આવે ત્યારે બહુવિધ વિષયો ધરાવતી આખ્યાને આપણે કેવી રીતે વર્ગીક આપી શકાય તે આ એકમમાં આપણે સમજીશું.

7.2 સરળ સંયોજન

સરળ સંયોજન એટલે જ્યારે કોઈ પણ વિષયની અનુસૂચિમાં આપેલ મુખ્ય વર્ગીક સાથે સૂચનાઓ આપવામાં આવેલી હોય છે અને આ સૂચનાઓના ઉપયોગ સાથે આપણે એક મુખ્ય વિષય સાથે અનુસૂચિમાં જ આપવામાં આવેલ બીજા વિષયને આપવામાં આવેલી સૂચનાઓ અનુસાર જોડીને મુખ્ય વર્ગીક બનાવીએ છીએ. અનુસૂચિમાં આપવામાં આવેલ વર્ગીક સાથે ઘણી વખત અહીં ઉમેરો એવી સૂચના પણ આપવામાં આવેલી હોય છે જેનો ઉપયોગ કરીને નવો વર્ગીક બનાવી શકાય છે. અહીં આપણે આવા વર્ગીકનો અભ્યાસ કરીશું.

ઉદાહરણો

આખ્યા : (Title) : Analytical Chemistry of Hydrocarbons

વર્ગીક (Class Number) : 547.410 46

પૃથક્કરણ (Analysis) :

547.41 = Hydrocarbons

(Add notation for each term identified by * as follows)

046 = Analytical Chemistry (*Add as instructed in 547)

સંયોજન (Synthesis) :

547.41+046

= 547.410 46

આખ્યા : (Title) : Physical Chemistry of Aliphatic Compound

વર્ગીક (Class Number) : 547.404 5

પૃથક્કરણ (Analysis) :

547.4 = Aliphatic Compound

(Add notation for each term identified by * as follows)

045 = physical Chemistry (*Add as instructed in 547)

સંયોજન (Synthesis) :

547.4 +045

= 547.404 5

અહીં હવે આપણે એક કરતા વધારે વિષયોના સંયોજન સાથેના ઉદાહરણોનો અભ્યાસ કરીશું.

આખ્યા : (Title) : Health Science Libraries

વર્ગીક (Class Number) : 026.61

પૃથક્કરણ (Analysis) :

026 = Libraries of Specific disciplines
(Add 001-999 to base number 026)

610 = Medical Science (Health Science)

સંયોજન (Synthesis) :

026 + 610 (remove zero from 610)
= 026.61

આખ્યા : (Title) : Art Libraries

વર્ગીક (Class Number) : 026.7

પૃથક્કરણ (Analysis) :

026 = Libraries of Specific disciplines
(Add 001-999 to base number 026)

700 = Art

સંયોજન (Synthesis) :

026 + 700 (remove zero from 700)
= 026.7

7.3.1 સામાજિક શાસ્ત્રોના ઉદાહરણો : (Examples from Social Sciences)

આખ્યા : (Title) : Domestic Trade of Riced

વર્ગીક (Class Number) : 381.413 18

પૃથક્કરણ (Analysis) :

381.41 = Trade of Agriculture Products
(Add to base number 381.41 the number following 633 in 633-638)

633.18 = Rice

સંયોજન (Synthesis) :

381.41 + 633.18
381.413 18

આખ્યા : (Title) : Domestic Trade of Oats

વર્ગીક (Class Number) : 381.413 13

પૃથક્કરણ (Analysis) :

381.41 = Trade of Agriculture Products

(Add to base number 381.41 the number following 63
in 633-638)

633.13 = Oats

સંયોજન (Synthesis) :

381.41 + 633.13

381.413 13

આખ્યા : (Title) : Women Working in Advertising

વર્ગીક (Class Number) : 331.481 659 1

પૃથક્કરણ (Analysis) :

331.481 = Women working

(Add to base number 331.481)

659.1 = Advertising

સંયોજન (Synthesis) :

331.481 + 659.1

331.481 659 1

આખ્યા : (Title) : Prices of Nut fruits

વર્ગીક (Class Number) : 338.134 5

પૃથક્કરણ (Analysis) :

338.13 = Prices of specific products

(Add to base number 338.13 the number following 63
in 633-638)

634.5 = Nut fruits

સંયોજન (Synthesis) :

338.13 + 634.5

338.134 5

આખ્યા : (Title) : Working Condition in the mines

વર્ગીક (Class Number) : 331.204 22

પૃથક્કરણ (Analysis) :

331.204 = Working conditions in specific industries and occupations

(Add to base number 331.204 the number following in
620-690)

622 = Mines

સંયોજન (Synthesis) :

331.204 + 622

331.204 22

આખ્યા : (Title) : Working Condition in the steel Industries

વર્ગીક (Class Number) : 331.204 691 42
પૃથક્કરણ (Analysis) :
 331.204 = Working conditions
 (Add to base number 331.204 the number following 6 in 620-690)
 669.142 = Steel industries
સંયોજન (Synthesis) :
 331.204 + 669.142
 331.204 691 42

આખ્યા : (Title) : Women Workers in Coal mines

વર્ગીક (Class Number) : 331.482 233 4
પૃથક્કરણ (Analysis) :
 331.48 = Women workers
 (Add to base number 331.48 the number following 6 in 620-690)
 622.334 = Coal mines
સંયોજન (Synthesis) :
 331.48 + 622.334
 331.48

આખ્યા : (Title) : Clothing Trade

વર્ગીક (Class Number) : 381.456 87
પૃથક્કરણ (Analysis) :
 381.45 = Domestic trade of secondary industries
 (Add 001-999 to base number 381.45)
 687 = Clothing
સંયોજન (Synthesis) :
 381.45 + 687
 381.456 87

7.3.2 વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજીના ઉદાહરણો

આખ્યા : (Title) : Evolution of Algae

વર્ગીક (Class Number) : 589.304 38
પૃથક્કરણ (Analysis) :
 589.3 = Algae
 (Add as instructed under 582-589)
 04 = General Principles
 (Add to 04 the numbers following 581 in 581.1-581.8)
 581.38 = Evolution
સંયોજન (Synthesis) :
 589.3+04+581.38
 589.304 38

આખ્યા : (Title) : Physical Chemistry of Aliphatic

વર્ગીક (Class Number) : 547.4045

પૃથક્કરણ (Analysis) :

547.4 = Aliphatic

(Add as instructed under 547)

045 = Physical Chemistry

સંયોજન (Synthesis) :

547.4 + 045

547.4045

આખ્યા : (Title) : Training horses for Exhibition

વર્ગીક (Class Number) : 636.10888

પૃથક્કરણ (Analysis) :

636.1 = Horse

= 636.101-108 = General Principles

(Add to base number 636.10 following 636.0 in 636.01-636.08)

636.0888 = Animals for exhibition

સંયોજન (Synthesis) :

636.10 + 636.0888

636.10888

આખ્યા : (Title) : Viral diseases of Veterinary Science

વર્ગીક (Class Number) : 636.0896925

પૃથક્કરણ (Analysis) :

636.089 = Veterinary Science

(Add to base number 636.089 the number following 61 in 610-619)

616.925 = Viral diseases

સંયોજન (Synthesis) :

636.089 + 616.925

636.0896925

આખ્યા : (Title) : Orbit of Saturn

વર્ગીક (Class Number) : 523.463

પૃથક્કરણ (Analysis) :

523.46 = Saturn (Add as instructed under 523.41-523.48

(Add to each subdivision identified by * the number following 523.3 in 523.31-523.37)

523.33 = Orbit

સંયોજન (Synthesis) :

523.46 + 523.33

523.463

આખ્યા : (Title) : Hindu Calandar

વર્ગીક (Class Number) : 529.324 5

પૃથક્કરણ (Analysis) :

529.32 = Non-Christian Calendar

(Add to base number 529.32 the number following 29
in 292.299)

294.5 = Hinduism

સંયોજન (Synthesis) :

529.32 + 294.5

529.324 5

આખ્યા : (Title) : Diagnosis of heart diseases

વર્ગીક (Class Number) : 616.120 75

પૃથક્કરણ (Analysis) :

616.12 = Heart (Add as instructed under 616.1-616.9)

(Add to 07 the numbers following 616.07 in 616.071-
616.079)

616.075 = Diagnosis

સંયોજન (Synthesis) :

616.12 + 616.075

616.120 75

આખ્યા : (Title) : Drug Therapy of Cancer

વર્ગીક (Class Number) : 616.994 061

પૃથક્કરણ (Analysis) :

616.994 = Cancer

(Add as instructed under 618.1-618.8)

061 = Drug therapy

સંયોજન (Synthesis) :

616.994 + 616.061

616.994 061

7.3.3 માનવ વિદ્યાના ઉદાહરણો

આખ્યા : (Title) : Who is who in international Cricket

વર્ગીક (Class Number) : 796.358 650 92

પૃથક્કરણ (Analysis) :

796.358 65 = International Cricket

092 = Biography (From Table 1 S.S.)

સંયોજન (Synthesis) :

796.358 65 + 092

796.358 650 92

આખ્યા : (Title) : Architecture for Historians

વર્ગીક (Class Number) : 720.249 7

પૃથક્કરણ (Analysis) :

720 = Architecture

-024 = Works for Specific types of users (Table 1)
(Add persons notation 03.99 from Table 7 to base number-024)

97 = Historians and Historiographers (Table 7)

સંયોજન (Synthesis) :

720 + -024 + 97

720.249 7

આખ્યા : (Title) : Hindu Sacred Music

વર્ગીક (Class Number) : 783.029 45

પૃથક્કરણ (Analysis) :

783.029 = Sacred Religious Music

(Add to base number 783.029 the number following 29 in 292-299)

294.5 = Hinduism

સંયોજન (Synthesis) :

783.029 + 294.5

783.029 45

આખ્યા : (Title) : Jain Sacred Music

વર્ગીક (Class Number) : 783.029 44

પૃથક્કરણ (Analysis) :

783.029 = Sacred Religious Music

(Add to base number 783.029 the number following 29 in 292-299)

294.4 = Jainism

સંયોજન (Synthesis) :

783.029 + 294.4

783.029 44

આખ્યા : (Title) : Architecture of Hindu Temple

વર્ગીક (Class Number) : 726. 145

પૃથક્કરણ (Analysis) :

726.1 = Temples

(Add to base number 726.1 the number following 29 in 292-299)

સંયોજન (Synthesis) :

294.5 = Hinduism

726.1 + 294.5

726.145

આખ્યા : (Title) : Hunting Elephants in Kerala

વર્ગીક (Class Number) : 799.276 109 548 3

પૃથક્કરણ (Analysis) :

799.27 = Hunting Specific kind
(Add to base number 799.27 the number following 599 in 599.1-599.8)

599.61 = Elephant

-09 = Historical and Geographical Treatment (Table 1)

-5483 = Kerala (From Table 2)

સંયોજન (Synthesis) :

799.27 + 599.61+ -09 + -5483

799.276 109 548 3

આખ્યા : (Title) : Animal Photography

વર્ગીક (Class Number) : 778.994 32

પૃથક્કરણ (Analysis) :

778.39 = Photography of specific subject
(Add to base number 778.9 the number following 704.942-704.949)

704.9432 = Animals

સંયોજન (Synthesis) :

778.9 + 704.9432

778.994 32

આખ્યા : (Title) : Hinduism in Art Work

વર્ગીક (Class Number) : 704.948 945

પૃથક્કરણ (Analysis) :

704.9489 = Religious Art Work
(Add to base number 704.9489 the number following 29 in 292-299)

294.5 = Hinduism

સંયોજન (Synthesis) :

704.9489 + 294.5

704.948 945

[1] તમારી પ્રગતિ ચકાસો

- 1 Buddhism in Art Work
- 2 Organometallic synthetic drugs
- 3 Radiochemistry of uranium
- 4 Trade of Toys
- 5 Women Workers in Cosmetics Manufacturing

7.4 અગ્રતા શ્રેણી (Order)

આગળ આપણે વિવિધ વર્ગીકોનું સંયોજન કેવી રીતે કરી શકાય તેના વિવિધ મુખ્ય ઉદાહરણો દ્વારા વિસ્તૃત અભ્યાસ કર્યો. ડીડીસીમાં વિવિધ જટિલ વર્ગીકોના સંયોજન માટેની ઘણી જોગવાઈઓ અને ઉપકરણો હોવા છતાં, ઘણા પ્રસંગોએ આપણે ગ્રંથના વિષયના તમામ પાસાઓને આવરી લેતો વર્ગીક પ્રદાન કરી શકતા નથી. ઉદાહરણ તરીકે, શૈક્ષણિક ગ્રંથાલયોમાં સૂચિકરણનું ઉદાહરણ લઈ શકાય. આ જટિલ વિષય માટે વર્ગ 025.3 અને શૈક્ષણિક ગ્રંથાલય માટે 027.7 ને સૂચિકરણ માટે અલગથી અસ્તિત્વમાં છે, તેમ છતાં આ સૂચક દ્વારા એકીકૃત કરી શકાતી નથી. આપણે બંને વચ્ચે પસંદગી કરવી પડશે. એ જ રીતે, હૃદયરોગ માટે હોમિયોપેથી પર એક પુસ્તક સિસ્ટમો ઓફ મેડિસિન, એટલે કે હોમિયોપેથી અથવા હૃદયરોગમાં મૂકવું પડશે. બંને પાસાઓને આવરી લેવો વર્ગ નંબર આપવાની જોગવાઈ નથી. તદ્દુપરાંત, ‘ગ્રંથાલયો અને સંગ્રહાલયો સંચાલન’ અથવા ‘ભૌતિકશાસ્ત્ર અને રસાયણશાસ્ત્રનો પરિચય’ અથવા ‘વીજળી, ઈલેક્ટ્રોનિક્સ અને મેગનેટિઝમના રૂડિમેન્ટ્સ’ જેવા સંયુક્ત વિષયો પર પુસ્તકો હોઈ શકે છે. આ શીર્ષકોમાંથી વર્ગ નંબર એક કરતા વધુ વિષય સૂચવી શકે છે. આમ કેમ છે?

સૌ પ્રથમ, તે યાદ રાખવું જોઈએ કે વર્ગીકરણ એ ગ્રંથાલયમાં સમાવિષ્ટ ગ્રંથોના વિષયનું કૃત્રિમ નામકરણ છે કોઈપણ ગ્રંથાલયમાં વર્ગીકરણ કૃત્રિમ અને બહુમુખી, ગ્રંથોના વિષયને બરાબર સંજ્ઞામાં કે પ્રતિકોમાં અનુવાદિત કરી શકતું નથી. ડીડીસીને હંમેશા સમાન વિષયોના જૂથ બનાવવા માટેની પદ્ધતિ તરીકે આગળ મૂકવામાં આવ્યું છે, એકલા વર્ગીક દ્વારા કોઈ પણ ગ્રંથસૂચિને વ્યક્ત કરવા માટે નહીં.

એસ. આર. રંગનાથન જેમણે અનુવાદ તરીકે વર્ગીકરણનો અંદાજ લગાવ્યો હતો. પ્રલેખોના વિષયના સંકલનમાં વિશ્વાસુ અનુવાદ હોઈ શકતો નથી. શ્રેષ્ઠ તે ફક્ત વિષયના સારાંશ અથવા કાર્યની થીમનું પ્રતિનિધિત્વ છે. તો પછી આવા કિસ્સાઓમાં આપણે શું કરીએ? આપણે કોઈ વિષયનાં કયા પાસાને રજૂ કરીએ છીએ અને કયાની અવગણના કરીએ છીએ?

આ દરેક બાબત નીચેની બાબતો પર નિર્ભર રહે છે.

લેખકનો હેતુ અને લેખક દ્વારા જે વિષયને વધારે મહત્વ આપવામાં આવેલું હોય તેને સૌ પ્રથમ ધ્યાને લેવું જોઈએ. ગ્રંથાલયની સ્થાનિક પરિસ્થિતિ જેમ કે ગ્રંથાલય સંગ્રહમાં મજબૂત અને નબળા વિસ્તારો કે જ્યાં ગ્રંથપાલ કોઈ એક વિષયના સંગ્રહને ખૂબ જ મહત્વ આપીને વાચકોની જરૂરિયાત મુજબ ઉપલબ્ધ કરાવવા માંગતા હોય તો તે વિષયને મહત્વ આપી શકાય.

ગ્રંથાલય દ્વારા વર્ગીકરણ સંબંધિત ગ્રંથાલય નીતિ બનાવવામાં આવેલી હોય તો તેને અનુસરીને ગ્રંથોને સૂચિબદ્ધ કરવા વિશેની ગ્રંથાલય નીતિ (આડ સંદર્ભો, વિષયના મથાળાઓની સંખ્યા) બનાવવામાં આવેલી હોય તો તેને અનુસરીને; ડીડીસીમાં આ હેતુ માટેના નિયમો અને માર્ગદર્શન.

જ્યારે ગ્રંથને યોગ્ય અને અર્થપૂર્ણ સ્થાન સોંપવામાં આવે ત્યારે લેખક દ્વારા જે વિષયને મહત્વ આપવામાં આવેલું હોય તેને હંમેશાં માન આપવું જોઈએ. વર્ગીકરણ માટે મેરિલના ક્લાસિક કોડ (મેરિલ, 1939; કોલમેન, 2004) માં સ્થાનિક પરિસ્થિતિ મુજબ બનાવવામાં આવેલી હોય તો તેને અનુસરીને ગ્રંથાલય નીતિ વિશેના પ્રશ્નોના સારી રીતે જવાબ આપવામાં આવ્યા છે.

તેની એપ્લિકેશનમાં માનકતા અને એકરૂપતા માટે ડ્યુઈએ કેટલાક સ્પષ્ટ અને અસંદિગ્ધ નિયમો અને જોગવાઈઓ કરી છે.

7.4.1 અગ્રતાક્રમ સારણી

ઘણા વર્ગીકો અથવા કેન્દ્રિત શીર્ષકો હેઠળ એક જ વર્ગમાં બીજા ઉપર એક નંબરની અગ્રતા સૂચિ આપતો ઓર્ડર ટેબલ આપવામાં આવે છે. ઓગણીસમી આવૃત્તિ (1981)માં પ્રથમ વખત રજૂ કરાયેલા આવા કોષ્ટકો બે અથવા વધુ વર્ગના આંકડા વચ્ચેની પસંદગીના કિસ્સામાં, બીજા કરતા એક વર્ગ નંબરની પસંદગી સૂચવે છે. ઉદાહરણ તરીકે 150 મનોવિજ્ઞાન હેઠળ નીચેની કોષ્ટક સચિત્ર સૂચના સાથે આપવામાં આવી છે.

Unless other instructions are given, observe the following table of preference, e.g. emotions of children 155.412 (not 152.4):

Aptitude tests	153.94
Comparative psychology	156
Subconscious and altered states and processes	154
Differential and developmental psychology	155
Sensory perception, movement, emotions, physiological drives	152
Conscious mental processes and intelligence (except 153.94)	153
Applied psychology	158

આપણે અહીં આપેલ ઉદાહરણ દ્વારા સમજાવે Job Stress Among Married Women. બંનેને આવરી લેવામાં કોઈ સંજ્ઞા નથી. ઉપરોક્ત કોષ્ટક દ્વારા સાચો વર્ગીક નીચે પ્રમાણે બનશે :

155.6433 Women psychology, not 158.72 job stresses similarly:

A psychological study of day dreaming among teenagers

154.3 Day dreaming, not 155.53

અન્ય સૂચનાઓ આપવામાં ન આવે ત્યાં સુધી, નીચે આપેલ પસંદગીનું કોષ્ટક અવલોકન કરો, દા.ત.

Exceptional children : children distinguished by social and

Economic levels, by level of cultural development,

by ethnic and national origins 155.45

Children by status, type, relationship 155.442

Children in specific age groups Children by sex 155.42

Psychology of sibling boys 155.43

155.43 sibling, not 155.432 Boys

આખ્યા : (Title) : Psychology of pre-school girls

વર્ગીક : (Class Number) : 155.423 not 155.433

આખ્યા : (Title) : Gifted boys

વર્ગીક : (Class Number) : 649.155 not 649.132

આખ્યા : (Title) : Social Welfare Services to Drug Addicted Women

વર્ગીક : (Class Number) : 362.29 not 362.83

આખ્યા : *Vegetarian Cooking for Travel gets the number:*

વર્ગીક : 641.5636 Vegetarian cookin,g not 641.575 Travel cooking

[2] તમારી પ્રગતિ ચકાસો

- 1 Social Welfare Services to Women Employment Counselling and guidance for visually impaired people
- 2 Policy making for project management
- 3 Miniature of portraits of men
- 4 Cooking lunch in School
- 5 Trade of Toys
- 6 Women Workers in Cosmetics Manufacturing

7.4.2 અગ્રતાક્રમ નોંધની શ્રેણી

સામાન્ય રીતે વર્ગીકને પ્રાધાન્ય આપવાનું મૂળ કારણ તેની વિશેષતા છે. સામાન્ય અથવા ઓછા ચોક્કસ વર્ગીક કરતા વધુ ચોક્કસ વર્ગીક પસંદ કરવામમાં આવે છે.

દરેક વિભાગ અને વિભાગની અંદર વર્ગીક સામાન્યથી વિશેષ વિશેની વ્યવસ્થા કરવામાં આવી છે. તેથી, બે સંખ્યામાંથી, સમયપત્રક અથવા કોષ્ટકમાં પાછળથી આવતી સંખ્યાને વધુ વિશિષ્ટ માનવામાં આવે છે અને તેથી તેને પસંદ કરવામાં આવે છે. આ પસંદગી એક નોંધ દ્વારા સૂચવવામાં આવે છે. કેટલાક ઉદાહરણ નીચે આપેલ છે.

અંતિમ અંકનો ઉપયોગ (Using last number)

સામાન્ય રીતે ક્યારેક અમુક વર્ગીકને પ્રાધાન્ય આપવા માટેની સૂચના અનુસૂચિમાં આપવામાં આવેલી હોય છે. આવી સૂચના “જ્યાં સુધી કોઈ બીજી સૂચના ના હોય, ત્યારે બે કે તેથી વધુ પાસાવાળા નિશ્ચિત વિષયોના પેટા વિભાગોને આ અનુસૂચિના અંતિમ/છેલ્લે આવતા અંકમાં વર્ગીકૃત કરો” આવી સૂચના આપવામાં આવેલી છે ત્યારે આ સૂચનાને અનુસરી વર્ગીક આપી શકાય.

આખ્યા : (Title) : Rearing preschool girls

વર્ગીક (Class Number) : 649.133 Girls rearing, not 649.123 Preschool children rearing

આખ્યા : (Title) : Daily Routine in Military Prisons

વર્ગીક (Class Number) : 365.646 Daily Routine of prisoners, not 365-48 Military prisons

આખ્યા : (Title) : Immigrant married women as labour force

વર્ગીક (Class Number) : 331.43 Married women as labour force, not
331.62 Immigrant workers

આખ્યા : (Title) : Labour by young women

વર્ગીક (Class Number) : 331.34 Young workers, not 331-4 Women
workers

આખ્યા : (Title) : Immigrant married women as labour force

વર્ગીક (Class Number) : 331.43 Married women as labour force, not
331.62 Immigrant workers

આખ્યા : (Title) : Labour by young women

વર્ગીક (Class Number) : 331.34 Young workers, not 331.4 Women
workers

આખ્યા : (Title) : Maximum security military prisoners

વર્ગીક (Class Number) : 365.48 *not* 365.33

આખ્યા : (Title) : Prison discipline for political prisoners

વર્ગીક (Class Number) : 365.643 *not* 365.45

આખ્યા : (Title) : Etiquettes for entertainment at wedding

વર્ગીક (Class Number) : 395.3 *not* 395.22

શરૂઆતના અંકનો ઉપયોગ (Using an early number)

આગળ આપણે અંતિમ અંકોના ઉપયોગ વિશેના ઉદાહરણો સમજ્યા આવી જ રીતે ક્યારેક અમુક વર્ગ નંબરને પ્રાધાન્ય આપવા માટે પાછળના અંકો જોડવાની સૂચના અનુસૂચિમાં આપવામાં આવેલી હોય છે. આવી સૂચના આપવામાં આવેલી છે ત્યારે આ સૂચનાને અનુસરી વર્ગીક આપી શકાય.

આખ્યા : (Title) : Immigrant Women Labour

વર્ગીક (Class Number) : 331.4 *not* 331.62

[3] તમારી પ્રગતિ ચકાસો

- 1 Maximum security military prisoners
- 2 Prison discipline for political prisoners
- 3 Etiquettes for entertainment at wedding

7.5 અંકોની અગ્રતા નિર્ધારિત કરવા માટેના ઉપાયો/માર્ગો

વિવિધ કારણોસર પ્રકાશનમાં એક કવર હેઠળ એક કરતા વધુ સરળ વિષયો સામેલ હોઈ શકે છે, ઉદાહરણ તરીકે Introduction to Cataloguing and Classification, Fundamentals of Physics and chemistry, The History of China and Japan.

સંયુક્ત કાર્યો તરીકે ઓળખાતા, આ મલ્ટિ-પાસા અથવા ઘણા પાસાવાળા વિષયોથી અલગ છે. આવા વિષયો માટે વર્ગની પસંદગી સ્થાનિક પરિસ્થિતિઓ દ્વારા નક્કી કરી શકાય છે. ઉદાહરણ તરીકે, એક પુસ્તકાલયમાં ચીન કરતા જાપાનના ઇતિહાસ વિશે ઓછા પુસ્તકો છે, ઉપરોક્ત પુસ્તકને જાપાનના ઇતિહાસ સાથે રાખવું એ મુજબની રહેશે પરંતુ માનકીકરણ માટે ડીડીસી નિયમો આપે છે.

7.5.1 વર્ગાંકમાં શૂન્યોના અંક દ્વારા

જ્યારે પસંદગી માટે કોઈ વિશિષ્ટ માર્ગદર્શન ઉપલબ્ધ નથી, તો પછી તે નક્કી કરવા માટે શૂન્યનો નિયમ લાગુ કરવામાં આવે છે. આ નિયમ મુજબ, વિષય માટેના બે મુદ્દાઓના વર્ગાંકમાં જે પદાનુક્રમમાં સમાન બિંદુએ શૂન્ય અથવા ઓછી સંખ્યા ધરાવતા નથી, તે બીજા કરતાં વધુ પસંદ કરવામાં આવે છે. દાખલા તરીકે :

આખ્યા : (Title) : Team teaching in private schools

વર્ગાંક (Class Number) : 371.148 Team teaching *not* 371.02 Private schools

આખ્યા : (Title) : Metal outdoor furniture

વર્ગાંક (Class Number) : 684.18 outdoor furniture, *not* 684.105 Metal furniture

આખ્યા : (Title) : Political offence by Mafia

વર્ગાંક (Class Number) : 364.131 Political offence, *not* 364.106 Crimes by Mafia

7.5.2 અમૂર્ત કરતા મૂર્તની પસંદગી

જ્યારે પસંદગી માટે કોઈ વિશિષ્ટ માર્ગદર્શન ઉપલબ્ધ નથી ત્યારે પુસ્તકને આંશિકથી મૂર્તને અમૂર્તથી કોઈ વસ્તુ કે સામગ્રીને પ્રક્રિયાથી તથા પ્રક્રિયાને મધ્યસ્થીથી પ્રાથમિકતા આપવી.

આખ્યા : (Title) : Grammar of Kashmiri language

વર્ગાંક (Class Number) : 491.499 Kashmiri, *not* 415 Grammar

આખ્યા : (Title) : Diseases of Arabian horses

વર્ગાંક (Class Number) : 636.11 Oriental horses, *not* 636.0896 Diseases

[4] તમારી પ્રગતિ ચકાસો

- 1 Curriculum for kindergarten
- 1 372.2218 Kindergarten (thing), not 372.19 Curriculum (material)
- 2 Haversting of China Jute
- 2 633.56 not 631.5
- 3 Social aspects of direct relief to young people
- 3 362.71 not 362.704
- 4 Manufacture of metallic outdoor furniture
- 4 648.18 not 684.105

7.6 માનક પેટાવિભાગ માટે અગ્રતાક્રમ સારણી

કેટલીકવાર દસ્તાવેજમાં બે અથવા વધુ પ્રમાણભૂત પેટા વિભાજન ખ્યાલો સામેલ હોઈ શકે છે. ઉદાહરણ તરીકે ‘Journal of philosophy and theory of art’ માં બે માનક પેટા વિભાગો છે: જર્નલ (રજૂઆતનું સ્વરૂપ) અને ફિલસૂફી (દૃષ્ટિકોણ) થોડા અપવાદો સાથે, પ્રાધાન્ય ધોરણે પસંદ કરેલા વર્ગ નંબરમાં ફક્ત એક માનક પેટા વિભાગનો ઉપયોગ થાય છે. અન્ય પ્રમાણભૂત પેટા વિભાગને અવગણવામાં આવે છે. યોગ્ય પ્રમાણભૂત પેટા વિભાગોની પસંદગીમાં માર્ગદર્શન પૂરું પાડવા માટે, સંપાદકોએ કોષ્ટક ૧ ની શરૂઆતમાં પ્રાધાન્યતાના કોષ્ટકનો સમાવેશ કર્યો છે, જે પણ આગળના કોષ્ટકમાં આવે છે તે પછીની જે પણ થાય છે તેના કરતા વધુ પસંદ કરવામાં આવે છે. દાખલા તરીકે, —072 Research is preferred over —01 Philosophy, કરતાં વધુ પસંદ કરવામાં આવે છે, જે પોતાને —03 શબ્દકોશો ઉપર પસંદ કરે છે. કોષ્ટક તરફ જોઈએ છીએ કે આપણે નિરીક્ષણ કરીએ છીએ કે પસંદગી સામાન્ય રીતે નીચેના ઓર્ડર પર આધારિત છે :

1. Method
2. Viewpoint
3. Form of presentation
4. Physical medium or form

ઘણા પ્રમાણભૂત પેટા વિભાગોમાંથી એક પસંદ કરતી વખતે, વર્ગીકરણકર્તાએ અગ્રતાના કોષ્ટકનો ઉપયોગ કરવો જોઈએ. ‘Journal of philosophy and theory of art’ માટે પ્રાથમિક વિષય કલા છે અને ગૌણ વિષય philosophy અને Theory છે. આ એક કલા વિષયની જર્નલ છે તે હકીકતને વિષય સાથે કંઈ લેવાદેવા નથી પરંતુ દસ્તાવેજ સાથે કરવાનું બધું છે. જેમ 01 philosophy and theory takes precedence over —05 Serial publications, our number will be 700.1 (તે ગણતરીની સંખ્યા પણ છે). એ જ રીતે, ‘directory of library schools in the US’ 020.2573 ને બદલે 020.71173 નંબર આપવામાં આવે છે, મેળવશે. બીજા કિસ્સામાં, ‘trademarks of organisations in applied psychology’ 158.0275 નહીં, 158.06 નંબર મેળવે છે.

જો કે, અગ્રતાના કોષ્ટકનો ઉપયોગ મૌલિકતાપૂર્વક ન કરવો જોઈએ કારણ કે ખોટા વર્ગ નંબર પર પહોંચવું ખૂબ સરળ છે. માની લો કે વર્ગીકૃત થયેલ કાર્ય data processing techniques in the study of classical Greek furniture ઉપયોગ કરવા વિશે છે. ગ્રીક ફર્નિચર 645.40938 છે. પ્રાધાન્યતાના કોષ્ટક મુજબ, તેમ છતાં, ડેટા પ્રોસેસિંગ (20285) સ્થળ દ્વારા આ વિષય પર અગ્રતા લે છે (9093-099), પરંતુ જો અમે તે પસંદ કરીશું, તો અમારી સંખ્યા ફર્નિચર 645.40285 ની ડેટા પ્રોસેસિંગ હશે, અને ગ્રીસ સાથેના વ્યવહાર તરીકેનું કાર્ય દર્શાવતી સુવિધા ખોવાઈ જશે. તેવી જ રીતે, ચાઈનીઝ બેંકિંગમાં ડેટા પ્રોસેસિંગને ચિની બેંકિંગ 332.10951 સાથે જોડવું જોઈએ, બેંકિંગમાં ડેટા પ્રોસેસિંગ નહીં 332.10285, જે નંબરની પસંદગી અગ્રતાના કોષ્ટક અનુસાર કરવામાં આવશે. જો કે, કોષ્ટક 1-093-099 (વોલ્યુમ 1, પૃષ્ઠ 214) માં ખાસ આંતરિક ટેબલ તરીકે આપવામાં આવેલા નિયમિત ધોરણની પેટા વિભાગમાં કંઈક સુધારેલા પ્રમાણભૂત પેટા વિભાગો ઉમેરવાની જોગવાઈ છે. ભારતમાં ઈસ્લામનો એક શબ્દકોશ 297 + 09 (ટીમ 1) + 54 + 03 (-093-099 હેઠળ) = 297.095403 સારાંશમાં, જો કોઈ પ્રમાણભૂત પેટા વિભાગો એ પ્રાથમિક વિષયનો આવશ્યક અથવા અભિન્ન ભાગ રચે છે, તો આ પેટા વિભાગની પસંદગી કરવી જોઈએ, તેમ છતાં અન્ય પેટા વિભાગો તેની આગળના કોષ્ટકમાં આગળ આવી શકે.

7.7 સારાંશ

આ એકમમાં આપણે વિવિધ વિષયોના સંયોજનથી પ્રકાશિત થયેલ ગ્રંથને ડીડીસીની ૧૯મી આવૃત્તિ દ્વારા વર્ગીકરણ કેવી રીતે કરી શકાય તેનો અભ્યાસ કરેલ છે. ડીડીસીની ૧૯મી આવૃત્તિની શરૂઆતમાં આપવામાં આવેલ પ્રસ્તાવનામાં આ પ્રકારના બહુવિધ સંયોજન કરવા માટે વિવિધ નિયમો તેમજ માર્ગદર્શન આપવામાં આવેલ છે. આ ઉપરાંત આપણે આગળ અભ્યાસ કર્યો એ પ્રમાણે અનુસૂચિમાં પણ દરેક મુખ્ય વર્ગ સાથે વિવિધ પ્રકારે બહુવિધ સંયોજન માટેની પણ સૂચનાઓ આપવામાં આવેલ છે. આ ઉપરાંત સંપૂર્ણ અનુસૂચિમાં એક જ શાખામાં વિષયના તમામ પાસાઓને આવરી લે છે અને આંતરવિષયોના વર્ગ માટે સ્પષ્ટ માર્ગદર્શન આપવામાં આવ્યું છે. બાદમાં વિવિધ વિષયોમાં છૂટાછવાયા વિષયના તમામ પાસાઓને આવરી લેવામાં આવે છે જેનો આપણે આ યુનિટમાં વિસ્તૃત અભ્યાસ કરેલ છે. તદુપરાંત માનાંક પેટાવિભાગોના બહુવિધ સંયોજનો માટે પણ આપણે આ એકમમાં અભ્યાસ કરેલ છે.

7.8 તમારી પ્રગતિ ચકાસોના ઉત્તરો

[1]

1 Buddhism in Art Work

વર્ગીક (Class Number) : 704.948 943

પૃથક્કરણ (Analysis) :

704.9489 = Religious Art Work

(Add to base number 704.9489 the number following 29 in 292-299)

294.3 = Buddhism

સંયોજન (Synthesis) :

704.9489 + 294.3

704.948 943

2 Organometallic synthetic drugs

વર્ગીક (Class Number) : 615.310 590 720 2
પૃથક્કરણ (Analysis) :
 615.31 = Synthetic Drugs
 (Add to base number 615.31 the number following 547.0 in 547.01-547.08)
 547.05 = Individuals (From Table 1 S.S.)
 907.202 = Organometallic compounds
સંયોજન (Synthesis) :
 615.31+547.05 + 907.202
 615.310 590 720 2

3 Radiochemistry of uranium

વર્ગીક (Class Number) : 546.431 58
પૃથક્કરણ (Analysis) :
 546.431 = Uranium*(As instructed in 546)
 5 = Physical Chemistry (Given at 546)
 541.38 = Radiochemistry
 5 +541.38
 5 + 8 = 58
સંયોજન (Synthesis) :
 546.431 + 58
 546.431 58

4 Trade of Toys

વર્ગીક (Class Number) : 381.456 887 2
પૃથક્કરણ (Analysis) :
 381.45 = Domestic trade of secondary industries
 (Add 001-999 to base number 381.45)
 688.72 = Toys
સંયોજન (Synthesis) :
 381.45 + 688.72
 381.456 887 2

5 Women Workers in Cosmetic Manufacturing

વર્ગીક (Class Number) : 331.486 685 5
પૃથક્કરણ (Analysis) :
 331.48 = Women workers
 (Add to base number 331.48 the number following in 620.690)
 668.55 = Cosmetic Manufacturing
સંયોજન (Synthesis) :
 331.48 + 668 .55
 331.486 685 5

ગ્રંથાલય વર્ગીકરણ (ડ્યુઈ દશાંશ

વર્ગીકરણ પદ્ધતિ) DDC 19th

Ed. Part-2

[2]	1	362.41 visually impaired not 362.66 Employment guidance
	2	658.401 not 658.404
	3	757.7 not 757.3
	4	641.571not 641.53
[3]	1	365.48 not 365.33
	2	365.643 not 365.45
	3	395.3 not 395.22
[4]	1	372.2218 Kingdergarten (thing), not 372.19 Curriculum (material)
	2	658.401 not 631.5
	3	362.71 not 362.704
	4	648.18 not 684.105

7.9 સંદર્ભો અને વિશેષ વાંચન

Dewey, Melvil (1979) Dewey Decimal Classificatikon and Relative index 3 vol 19th ed. Albany: Forest Press

Sehgal, R. L. (1994) Classification: Theory and Practice. New Delhi: EssEss Publication

Kumar, P.S.G. (1990) Practical Guide to DDC 20, Nagpur : DATTSONS Publishers.